

OM SCOLIA UNIFASCIATA CYRIL. SOM SKAN- DINAVISKT INSEKT

AF

W. M. SCHÖYEN.

Af alle de større og mindre Rariteter og for Norges Fauna nye Arter, tildels fundne for lang Tid tilbage, som jeg har stødt paa under mit Arbeide med at gennemgaa og ordne det herværende zoologiske Museums indenlandske entomologiske Materiale, er der neppe nogen, som forbausede mig mere end et Exemplar af en Gravehveps, som jag forefandt iblandt Prof. ESMARK's Samlinger mærket: »Arendal, SANDBERG». Det viste sig nemlig at være en *Scolia*, af hvilken Slægt THOMSON i sit Arbeide over Skandinaviens Hymenoptera ikke nævner nogen Art som observeret i Skandinavien. Ved at undersøge nærmere i det eneste mig her tilgængelige Værk over herhenhørende udenlandske Hymenoptera, nemlig *Lepeletier de St. Fargeau's* »Hist. Nat. des Ins. Hyménoptères», fandt jeg i sammes Tom. III p. 529 under Navnet *Scolia sicula* beskrevet som ny en Art fra Sicilien, hvilken Beskrivelse passede saa fuldstændig til vedkommende Exemplar (♂), at der neppe syntes mig at kunne være nogen Tvivl om Identiteten. Min første Tanke var nu den, at der her rimeligvis maatte foreligge en Feiltagelse med Hensyn til Lokalitetsangivelsen. Prof. ESMARK samlede nemlig selv i sin Tid Insekter forskjellige Steder i Syditalien, ogsaa paa Sicilien, og blandt hans Indsamlinger derfra findes blandt andet ogsaa flere Exemplarer af andre *Scolia*-Arter. Jeg tænkte mig nu Muligheden af, at et af hans italienske Exemplarer ved en Feiltagelse kunde være kommet

sammen med de af nuværende Sognepræst G. SANDBERG i hans yngre Dage hovedsagelig omkring Arendal indsamlede og her til Universitetet indsendte Insekter. Ved nærmere at konferere med Pastor SANDBERG desangaaende viste det sig imidlertid, at Exemplaret virkelig var norsk og fundet af ham, dog ikke ved Arendal, saaledes som den af Prof. ESMARK vedfæstede Etiket angav det, men ved Risör. Efter hvad SANDBERG har meddelt mig angaaende dette interessante Fund, paaskref han Exemplaret medio Juli 1855 — han var dengang en 13 Aars gammel Gut — paa et Sted ved Navn »Frydendal», der danner ligesom en smilende Oase i de ellers temmelig golde Omgivelser en 10 Minutters Vei indenfor Byen Risör (Österrisör), hvor det flöi i Solskinnet bland Buskerne. Exemplaret, som jag viste ham under hans personlige Nærværelse her i Kristiania sidste Vinter, gjenkjendte han ogsaa strax med Sikkerhed som det af ham fundne og till Prof. ESMARK indsendte, saa der kan ingen Tvivl være om, at Fundet har sin Rigtighed. Prof. ESMARK havde desuden, efter hvad han kunde erindre sig, allerede dengang meddelt ham, at det syntes at være en italiensk Vepseart.

Da LEPELETIER'S Beskrivelse (l. c.) er temmelig kortfattet, henvendte jag mig for Sikkerheds Skyld til min Ven Prof. AURIVILLIUS, for om muligt at erholde mere Literatur til Sammenligning og Kontrollering af min Bestemmelses Rigtighed. Gjennem ham erfarede jeg da, hvad jag tidligere ikke havde været opmærksom paa, at allerede N. WESTRING i »Göteborgs Kgl. Vet. och Vitterh. Samhälles Handl.» 1868 (p. 18—25) har leveret en Beretning om og udförlig Beskrivelse af en af ham i Aarene 1859—61 vid Badeanstalten Särö i Halland, $2\frac{1}{2}$ Mil söndenfor Göteborg, fundet *Scolia* under Navnet *Sc. melanoptera*, KLUG. en Publikation der ikke findes omtalt i THOMSON'S ovennævnte Arbeide. Saavel den af WESTRING her leverede nöiagtige Beskrivelse som ogsaa et af hans Original-Exemplarer (♀), hvilket AURIVILLIUS har vist mig den Velvillie at sende mig til Sammenligning tilligemed et Par Hanner af samme Art fra Sicilien og Egypten, stammer fuldkommen med SANDBERG'S Exemplar her fra Landet. Da *Sc. melanoptera* KLUG. og *Sc. sicula* LEP. er Synonymer, viste min Bestemmelse af Hvepsen sig saaledes at være ganske rigtig. Begge de anförte Navne maa imidlertid ifölge

Prioritetsretten vige Pladsen for *Sc. unifasciata* CYRILLO (1787), der er det ældste og saaledes bliver Artens retmæssige Navn. Artens fulde Synonymi er forresten følgende:

Scolia unifasciata CYRILLO Entom. Neap. Spec. prim., t. I, f. 5 (♂).

— SAUSSURE & SICHEL Catal. spec. gen. Scolia, p. 71. —

COSTA Prosp. o. Immenotteri Italiani II, p. 100.

Lisoea unifasciata COSTA Faun., p. 9 & 36, t. XIX, f. 1 (♂)
& 3 (♀).

Scolia melanoptera KLUG., Symb. Phys. III, t. 26, f. 14 (♂).

— BURMEISTER Bemerk. uber d. Gatt. Scolia, p. 36. —

WESTRING Göteb. Kgl. Vet. och Vitterh. Samh. Handl.,
1868, p. 22.

Scolia erythrocephala V. d. LINDEN, Observ. sur les Hym.

d'Eur. Fouiss. I, p. 26. — LEPELETIER DE ST. FARGEAU

Hist. Nat. Ins. Hym. III, p. 526 ♀ var.

Scolia sicula, LEP. DE ST. FARGEAU l. c., p. 529.

(BURMUSTER anfører endnu følgende 2 Synonymer, der efter ham ogsaa opførts af WESTRING: *Scolia biguttata* V. d. LINDEN, Hym. Eur. 31, 18 og *Scolia Schrenckii* EVERSMAHN, Bull. de la Soc. imp. de Moscou (1846) I. 441, 7, t. 4, f. 2.)

Da THOMSON som nævnt slet ikke har omtalt WESTRING'S Fund af denne Art ved Särö, maa han enten have overseet Publikationen desangaaende eller ogsaa betragtet Arten som ikke hjemmehørende i Skandinavien, men kun som tilfældig indført. Forinden jeg blev bekendt med WESTRING'S Meddelelse, troede jeg ogsaa at maatte hælde til den Antagelse, at det af SANDBERG ved Risör fundne Exemplar var bleven indført paa en eller anden Maade med et Skib fra Middelhavet, og at Arten saaledes kun kunde være at anse som en ganske tilfældig Besøger af vore nordlige Breddegrader — saameget mere som jo næsten alle kjendte Arter af Slægten *Scolia*, c:a 200, hører hjemme i de varmere Jordstrøg, hovedsagelig Troperne. Af dem forekommer 9 ifølge COSTA i Italien, og saavidt mig bekendt er det af disse kun 2, *Sc. 4-punctata* FABR. og *Sc. hirta* SCHRK., der ogsaa har vist sig i Tyskland. Nærværende Art har aldrig været observeret noget Sted i Mellem-Europa, men kun i det sydlige Italien paa

Fastlandet og de omliggende Öer, Sicilien, Sardinien og Malta.* Da den imidlertid nu altsaa er funden paa 2 ganske forskjellige, langt fra hinanden adskilte Steder og til forskjellige Tider — medio Juli 1855 ved Risör af SANDBERG og 28:de Juni 1859 samt 20—30:te Juli 1861, sidst nævnte Aar endog i Mængde, ved Särö i Halland af WESTRING — saa maa det vel ansees for afgjort, at denne syditalienske Art ogsaa virkelig hörer Skandinavien til, saa mærkeligt det end kan synes, idet den ellers ikke er observeret noget Sted paa hele den mellemliggende Strækning af Europa. Fra 36—40° N. Br. i Syditalien springer den altsaa over henved et Snes Breddgrader og dukker pludselig op igjen heroppe hos os mellem 57 og 59° — visselig et ganske mærkeligt Sprang i den geografiske Udbredelse!

Efter hvad man ved om *Scolia*-Arternes Levevis og Udvikling, före de som Larver en parasitisk Tilværelse og leve, som det synes, væsentlig paa Bekostning af forskellige Slags Torbistlarver, som Hun-Hvepsen opsøger i deres Gange i Jorden og afsætter sine Æg paa et paa hvor Larve, efter først at have lammet den ved et Stik af sin Braad og saaledes gjort den försvarslös uden at dræbe den. *Scolia*-Larven udsuger nu lidt efter lidt sit Offer og forpupper sig tilsidst ovenpaa de tiloversblevne Rester af samme. Paa denne Maade udvikles f. Ex. den bekjendte store sydeuropæiske *Sc. flavifrons* FB. (*hortorum*, id.) paa Bekostning af Larven af Nasehorntorbisten (*Oryctes nasicornis*) ligesom *Sc. bifasciata* paa *Cetonia*-Larver.** Imidlertid skal det ogsaa for enkelte Arters Vedkommende (*Sc. bicincta* FABR. f. ex.) være paavist, at de indretter sig paa samme Maade som de egentlige Gravehvepse, idet de nemlig graver sine egne Gange med Larvereder, hvori de trækker ind andre Insekter eller Larver till Föde for sin Yngel. Paa hvad Maade den her omhandlede Art udvikles, derom foreligger der, saavidt jeg har kunnet erfare, endnu ingen Iagttagelse; men hvad enten det er en eller

* Ifald *Sc. Schrenckii* EVERS. medrette hörer hid, skulde den altsaa ogsaa forekomme i Övre-Asien, saaledes som BURMEISTER opgiver.

** BURMEISTER formoder, at en *Scolia*-Art, som han oftere saa komme frem af Hullerne i Tuen af *Atta cephalotes*, lever parasitisk paa disse Myrsers Larver. Da jo imidlertid *Cetonia*-Larver ofte træffes i Myretuer, turde det kanske være disse og ikke Myrelarverne, som tjener vedkommende *Scolia*-Larve til Föde.

anden af vore Torbistarters Larver, som Hvepsen afsætter sine Æg paa i Lighed med flere af de övrige sydeuropæiske *Scolia*'er, eller den som Larve lever i sit eget Rede tærende paa det Forraad af paralyserede Offere, som dens Moder har samlet ind til den, saa frister den altsaa i hvert Fald Livet ligesaa vel heroppe i vort Nord som under »Italiens milde Himmel». Hvori Grunden kan ligge til, at den aldeles mangler i hele Mellem-Europa, er jo ikke saa godt at sige, saalænge dens Udvikling endnu er ubekjendt. At den hverken er observeret i Tyskland eller noget andet Sted i Mellem-Europas Indland kunde man maaske forklare derved, at den syntes at være en udpræget Kystform, idet den i Italien kun holder til paa Øerne og den sydligste Del af Fastlandet og her hos os i Skandinavien kun er funden paa 2 forskjellige Steder ved Kysten, derimod intetsteds observeret længere inde i Landet. Lige forunderligt bliver det imidlertid selv under denne Forudsætning, at den ogsaa er fuldstændig ubekjendt f. Ex. i Frankrigs Kystlandskaber, hvor den vel heller ikke vilde mangle passende Næring.

Kristiania 2 juni 1888.

RÉSUMÉS.

(Page 109 du texte.)

W. M. SCHÖYEN: *Scolia unifasciata* CYRIL. comme insecte scandinave.

Il s'agit ici d'un exemplaire (♂) *Scolia unifasciata* CYRIL, type appartenant à proprement parler à l'Italie méridionale, qui a été trouvé, en juillet 1866, près de la ville de Risör (ou Oësterrisör), dans la Norvège méridionale, par M. le pasteur H. SANDBERG. Quoiqu'elle ne soit pas mentionnée dans l'ouvrage bien connu de M. le professeur THOMSON: *les Hyménoptères de la Scandinavie*, cette espèce a toutefois été indiquée comme rencontrée en Suède à une époque antérieure savoir dans les années 1859—1861 par M. M. WESTRING, au voisinage des bains de Särö, Halland. Or, du moment où l'on en a ainsi constaté la présence à des époques différentes tant en Norvège qu'en Suède, il y a de fortes raisons, suivant l'auteur, de voir en elle une espèce scandinave, en dépit de la circonstance assez curieuse qu'elle n'a encore été observée sur aucun point de l'Europe moyenne.
